

การใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียของผู้ปกครอง และเยาวชนไทยในครอบครัวไทยยุคดิจิทัล

The use of social media spaces

by Thai teenagers and parents in the digital era.

ณัฐพงศ์ แย้มเจริญ* กรกช แสงจิตร* และสุเทพ เดชะชีพ*

Nattapong Yamcharoen,* Korakot Sanjit,* & Suthep Dechacheep,*

วันที่รับบทความ	16 มิถุนายน 2566
วันที่แก้ไขบทความ	28 กันยายน 2566
วันที่ตอบรับบทความ	10 ตุลาคม 2566

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอความรู้จากโครงการ Co Loving Space : โครงการวิจัยเพื่อสร้างการตระหนักรู้ละเข้าใจในสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียของเยาวชนและครอบครัว ภายใต้การสนับสนุนทุนวิจัยจากกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องการใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียของผู้ปกครองและเยาวชนในครอบครัวไทยยุคดิจิทัล เนื่องจากปัจจุบันสังคมไทยมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเชื่อมต่อกับโซเชียลมีเดีย ปัญหาเรื่องช่องว่างระหว่างวัย การเติบโตของสื่อโซเชียลมีเดีย การรู้เท่าทันสื่อ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เกิดความขัดแย้งในการพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ร่วมกันบนโซเชียลมีเดียของคนในครอบครัว

รูปแบบการใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียของครอบครัวมี 7 รูปแบบได้แก่ 1. รูปแบบการใช้ร่วมกันปกติ 2. รูปแบบการใช้ร่วมกันโดยเยาวชนทำการคัดกรองด้วยระบบออนไลน์ 3. รูปแบบการใช้ร่วมกันภายใต้การได้รับอนุญาต 4. รูปแบบการใช้ร่วมกันภายใต้การสัญญาข้อตกลง 5. รูปแบบการใช้ร่วมกันในฐานะแพลตฟอร์มเดิมแบบคู่ขนาน 6. รูปแบบการใช้ไปใช้ร่วมกันในฐานะแพลตฟอร์มรอง 7. ไม่ใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียร่วมกัน

* คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

* Faculty of Communication Arts, Kasem Bundit University

E-mai: Nattapong.yam@kbu.ac.th ; Korakot.san@kbu.ac.th; Suthep.Dec@kbu.ac.th

รูปแบบและการใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียร่วมกันในครอบครัวสอดคล้องกับพื้นฐานความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของสมาชิกในครอบครัว แต่อย่างไรก็ดีโดยพื้นฐานต้องอาศัยความเข้าใจระหว่างกันและต้องใช้ในการสื่อสารอย่างเข้าอกเข้าใจเพื่อลดความขัดแย้ง แก้ไขปัญหาและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีของครอบครัวไว้

คำสำคัญ การใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดีย, พื้นที่บนโซเชียลมีเดีย, ครอบครัวไทยยุคดิจิทัล

Abstract

This Academic article presents Knowledge form the Co-Loving Space project, a research initiative financially supported by the Thai Media Fund to create awareness and understanding of the rights and freedoms of adolescents and families on social media. The objective of this article is to disseminate knowledge on the use of social media spaces among Thai adolescents and their families in the digital age. As social media increasingly plays a role in the relationships of family members in Thai society, the age gap, social media growth, media literacy, and social changes can cause conflicts in both the personal and shared social media spaces of Thai family members.

The social media usage patterns of adolescents and their parents in Thai families could be classified into seven groups: 1) normal shared use, 2) normal shared use with adolescents' screening system, 3) shared use under permission, 4) shared use under agreement, 5) shared use as a parallel of original platforms, 6) shared use as a secondary platform, and 7) no shared use.

The use of social media spaces among Thai families was found to be consistent with the relationship basis and strength of family members. However, mutual understanding and empathic communication are basically required to minimize conflicts, address problems, and maintain healthy family relationships.

Keywords: Use of social media spaces, Thai families in the digital age, Social media

บทนำ

มนุษย์ยุคปัจจุบันดำรงอยู่ในสภาวะจริงควบคู่ไปกับสภาวะออนไลน์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตั้งแต่โซเชียลมีเดียเข้ามามีบทบาทในโลกส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ มากมายรวมถึงสถาบันครอบครัว ที่ผ่านมาการสร้างสายสัมพันธ์ในครอบครัวไทยที่ยึดเรื่องพื้นที่ทางกายภาพไว้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แต่โซเชียลมีเดียการใช้พื้นที่ร่วมกันของครอบครัวไทยยุคดิจิทัลกลับกลายเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องทำความเข้าใจและเรียนรู้

ครอบครัวไทยยุคดิจิทัลที่เชื่อมต่อกันด้วยโซเชียลมีเดียมีสมาชิกหลายเจนเนอเรชันทั้งรุ่น ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ และลูกหลาน นอกจากนี้โซเชียลมีเดียยังเชื่อมต่อจากครอบครัวไปยังญาติพี่น้องไปถึงเพื่อนของแต่ละเจนเนอเรชันจนเกิดเป็นสังคมใหม่บนพื้นที่โซเชียลมีเดียร่วมกัน แต่ต้องมีความรู้ในการศึกษาเรื่องเหล่านี้ยังไม่ลึกซึ้ง การใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียจึงมีความสำคัญและต้องทำการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจโดยเฉพาะเรื่องสิทธิ เสรีภาพ การละเมิด ของสมาชิกในครอบครัว

ครอบครัวประกอบด้วยสมาชิกที่มีกรอบประสบการณ์แตกต่างกันระหว่างผู้ปกครองกับเยาวชนที่กำลังต้องการค้นหาตัวเองผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้พวกเขาเริ่มมองหาพื้นที่ส่วนตัวเพื่อแสดงออกในด้านต่าง ๆ สื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ผู้คนได้เข้าไปใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระเสรี โดยนัยหนึ่งโซเชียลมีเดียได้กลายเป็นสังคมใหม่ที่เยาวชนได้ศึกษาเรียนรู้เพื่อมองหาเอกลักษณ์และสร้างตัวตนขึ้นมาจากการรู้จักและเข้าใจตัวเองผ่านการสังเกตศึกษา เลียนแบบ พฤติกรรมที่ปรากฏในเรื่องราวเนื้อหาของคนในสื่อสังคม

ในขณะที่การรับรู้และตระหนักถึงการใช้อินเทอร์เน็ตบนโซเชียลมีเดียของผู้ปกครองบางกลุ่มในสังคมยังขาดความเข้าใจเรื่องสิทธิ เสรีภาพ การละเมิดทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจโดยคิดว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการทำตามบทบาทหน้าที่ของครอบครัวในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตรหลาน และเป็นไปด้วยความรักความห่วงใย จากมุมมองที่แตกต่างดังที่ได้กล่าวมานั้นจึงนำมาสู่ความขัดแย้งภายในครอบครัว ปัญหาดังกล่าวคงไม่ใช่เรื่องที่จะมองข้ามเพราะจะยิ่งทำให้ระยะห่างบนพื้นที่โซเชียลมีเดียระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนไกลออกไปทุกขณะ บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะเผยแพร่ความรู้เรื่องการใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียของผู้ปกครองและเยาวชนไทยในครอบครัวไทยยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาใน Co Loving Space : โครงการวิจัยเพื่อสร้างการตระหนักรู้ละเข้าใจในสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียของเยาวชนและครอบครัว โดยมุ่งหวังจะลดระยะห่างระหว่างกันและกันให้ครอบครัวเกิดความเข้าใจและใกล้ชิดกันมากขึ้น

ภูมิทัศน์สื่อโซเชียลมีเดียในครอบครัวไทย

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ในปี 2566 พบว่าการสื่อสารภายในครอบครัว การใช้ไลน์ (Line) ยังคงเป็นโซเชียลมีเดียที่สมาชิกในครอบครัวเลือกใช้ในการติดต่อระหว่างกันมากที่สุด โดยเน้นการสื่อสารในกลุ่มเฉพาะคนรู้จัก เนื่องจากไลน์สามารถพูดคุยด้วยการพิมพ์ตัวอักษร ที่เรียกว่า “แชต” (Chat) การโทรศัพท์พูดคุยด้วยเสียงจริงโดยไม่มีค่าใช้จ่าย (Free Voice Calls) การพูดคุยแบบเห็นหน้า (Video Calls) การแบ่งปันทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว รวมถึงคลิปเสียง (Voice Message) รวมทั้งยังแนบเอกสารได้ด้วย อีกทั้งยังมีสัญลักษณ์ให้แสดงความรู้สึก (Emotions) สติกเกอร์ (Stickers) ทั้งแบบมีเสียงประกอบและไม่มีเสียงประกอบ ดังนั้นครอบครัวจึงนิยมตั้งกลุ่มสนทนาเฉพาะขึ้นมาเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างกัน แต่อย่างไรก็ดีไลน์ยังมีพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้ทุกคนได้รับรู้เรื่องราวผ่านทาง ไทม์ไลน์ (Timeline)

กรกช แสงจิตร และณัฐพงศ์ แยมเจริญ (2566) ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียของผู้ปกครองพบว่าส่วนใหญ่ใช้โซเชียลมีเดีย มาแล้ว 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.81 รองลงมา ใช้โซเชียลมีเดียมาแล้ว 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.19 และใช้โซเชียลมีเดียมา

แล้ว 11 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ด้านความถี่ในการใช้โซเชียลมีเดียต่อวันส่วนใหญ่อยู่ที่ 4-6 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาใช้โซเชียลมีเดีย 7-9 ครั้งต่อวันคิดเป็นร้อยละ 26.43 ใช้โซเชียลมีเดีย 7-9 ครั้งต่อวันคิดเป็นร้อยละ 23.33 และปริมาณการใช้โซเชียลมีเดีย 10 ครั้งต่อวันขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 7.62 ตามลำดับ จุดประสงค์ในการใช้โซเชียลมีเดียของพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ 3 ลำดับแรกคือ เพื่อการซื้อหรือขายสินค้า รองลงมาคือเพื่อการทำงาน และเพื่อการพูดคุยสนทนา ตามลำดับ และการเข้าใช้โซเชียลมีเดีย 3 ลำดับแรกคือ เฟซบุ๊ก (Facebook) รองลงมาคือ TikTok และอินสตาแกรม (Instagram) ตามลำดับ

ด้านพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียของเยาวชนหรือบุตรหลานพบว่าส่วนใหญ่ใช้โซเชียลมีเดีย มาแล้ว 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.10 รองลงมา ใช้โซเชียลมีเดียมาแล้ว 11 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 24.52 และใช้โซเชียลมีเดียมาแล้ว 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 22.38 ตามลำดับ ด้านความถี่ในการใช้โซเชียลมีเดียต่อวันส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้โซเชียลมีเดีย 10 ครั้งขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 48.10 รองลงมา ใช้โซเชียลมีเดีย 7-9 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 22.86 ใช้โซเชียลมีเดีย 4-6 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 20.48 และปริมาณการใช้โซเชียลมีเดีย 1-3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 8.57 ตามลำดับ จุดประสงค์ในการใช้โซเชียลมีเดียของเยาวชนหรือบุตรหลานส่วนใหญ่ 3 ลำดับแรกคือ เพื่อความบันเทิง รองลงมาคือเพื่อการพูดคุยสนทนา และเพื่อการเรียน ตามลำดับ และการเข้าใช้โซเชียลมีเดียส่วนใหญ่ 3 ลำดับแรกคือ อินสตาแกรม (Instagram) รองลงมาคือ TikTok และ เฟซบุ๊ก (Facebook) ตามลำดับ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ครอบครัวไทยยุคดิจิทัลมีการใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียทั้งในลักษณะพื้นที่ร่วมด้วยความสนใจผ่านทางไลน์ (Line) และพื้นที่บนพื้นที่โซเชียลอื่น ๆ ที่อาจจะมีความตั้งใจและความไม่ตั้งใจที่จะใช้ร่วมกับคนในครอบครัว รวมทั้งพฤติกรรมการใช้โซเชียลมีเดียก็มีความแตกต่างในหลายประเด็นจึงเป็นเรื่องที่ผู้ปกครองและเยาวชนจะต้องพยายามทำความเข้าใจในความแตกต่างนี้ร่วมกัน เพื่อจัดปัญหาความขัดแย้งระหว่างรุ่น (Intergeneration Conflict) ในครอบครัวที่จะค่อย ๆ เกือบสะสมจนกลายเป็นปัญหาใหญ่ต่อไป

“ครอบครัวเชื่อมต่อ” ลักษณะครอบครัวไทยในยุคดิจิทัล

ลักษณะของครอบครัวในแถบเอเชียตั้งแต่อดีตจะเป็นครอบครัวขยาย และมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยวครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวข้ามรุ่นมากยิ่งขึ้น ตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ดีสมาชิกในครอบครัวไทยยังไม่ตัดขาดกันอย่างสิ้นเชิง การติดต่อไปมาหาสู่ในช่วงเวลาสำคัญ หรือเทศกาลต่าง ๆ ยังเป็นสิ่งที่คนไทยยึดถือปฏิบัติ นั่นแสดงให้เห็นความผูกพันของคนในครอบครัวไม่ได้จางหายไป โดยเฉพาะในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารที่เจริญก้าวหน้าแม้ครอบครัวจะมีขนาดเล็กลงอยู่กันอย่างกระจัดกระจายโซเชียลมีเดียมีบทบาทเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของครอบครัวไว้ในลักษณะ “ครอบครัวเชื่อมต่อ” (Connected Family) ครอบครัวเชื่อมต่อพื้นที่บนโซเชียลมีเดียจึงมีบทบาทสำคัญสำหรับยุคดิจิทัลที่ใช้ทดแทนพื้นที่จริงภายในครอบครัวแต่อย่างไรก็ดีครอบครัวที่มีความแตกต่างหลากหลายกันของสมาชิกในครอบครัวจึงทำให้มีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดโลกต่างใบในครอบครัวเดียวกัน ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างนี้ได้แก่

1. ช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap)

ปัจจุบันในครอบครัวเชื่อมต่อกันมีคนต่างเจนเนอเรชันอยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นเบบี้บูมเมอร์ เจเนอเรชันเอ็กซ์ เจเนอเรชันวาย เจเนอเรชันแซด รวมถึงเจนเนอเรชันอัลฟา ครอบครัวจึงมีทั้งคนซึ่งเป็นประชากรดิจิทัลโดยกำเนิด (digital natives) และผู้ใหญ่ที่เข้าสู่โลกดิจิทัลตอนมีอายุแล้ว (non-digital natives) เด็กยุคใหม่หรือ“ดิจิทัลเนทีฟ” (Digital Natives) เกิดและเติบโตมาพร้อมกับสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน และอุปกรณ์ไอทีที่สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตได้เพียงปลายนิ้วสัมผัสเพื่อค้นหาข้อมูลหรือสิ่งต่าง ๆ ที่สนใจได้ด้วยตัวเองในโลกออนไลน์เป็นผู้แสวงหาข่าวสารในลักษณะของ Active Audience แทนที่จะถูกจำกัดกรอบเหมือนคนยุคก่อน ๆ ไม่ใช่เพียงแค่เรื่องเทคโนโลยีช่องว่างระหว่างวัยนี้ยังทำให้เกิดช่องว่างเรื่องอื่น ๆ ที่แตกต่างกันระหว่างช่วงอายุมากมาย อาทิ ความคิด ความเชื่อ ทักษะติดต่อเรื่องต่าง ๆ ในสังคมจนถึงผลไปสู่พฤติกรรมการใช้ชีวิต เป็นต้น

2. การเติบโตของโซเชียลมีเดีย (Social Media Growth)

Meltwater บริษัทตรวจสอบการใช้งานสื่อออนไลน์ทั่วโลก ได้เผยแพร่สถิติพฤติกรรมการใช้งานดิจิทัล สื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย อินเทอร์เน็ตของประชากรโลก 2023 Global Digital Report รวมถึงไทยด้วย (The state of digital in Thailand in 2023) โดยเป็นการเก็บสถิติตั้งแต่ช่วงวันที่ 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2565 และอัปเดตข้อมูลล่าสุดในเดือนมกราคม 2566 พบว่า ในปี 2566 ในประเทศไทยมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 61.21 ล้านคน ซึ่งอัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตอยู่ที่ร้อยละ 85.3 จากตัวเลขดังกล่าวเผยให้เห็นว่า 10.55 ล้านคนในประเทศไทยไม่ได้ใช้อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 14.7 ส่วนโซเชียลมีเดียมีการใช้ 52.25 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 72.8 ของประชากรทั้งหมด มีการเชื่อมต่อเซลล์ลาร์ทั้งหมด 101.2 ล้านครั้ง

ด้านข้อมูลจาก DataReportal ระบุว่า เฟซบุ๊กเป็นโซเชียลมีเดียที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนไทยนิยมใช้มากที่สุดในปี 2565 คิดเป็นร้อยละ 93.3 จากจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตช่วงอายุ 16 – 64 ปี ในขณะที่ไลน์ (LINE) ตามมาเป็นอันดับที่ 2 ร้อยละ 92.7 ส่วนเฟซบุ๊กเมสเซนเจอร์ (Facebook Messenger) รั้งอันดับที่ 3 ที่ร้อยละ 84.7 ในขณะเดียวกันจำนวนผู้ใช้ติ๊กต็อก (TikTok) ปี 2565 ในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นสูงอย่างมีนัยสำคัญ โดยจำนวนผู้ใช้ติ๊กต็อกช่วงอายุ 16 – 64 ปี พุ่งแตะ 35 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 63.6 เมื่อเทียบกับจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่อายุ 16 – 64 ปีในไทยทั้งหมด หากเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้ติ๊กต็อกในปี 2564 แล้ว จำนวนผู้ใช้ในปี 2565 นั้น เพิ่มขึ้นถึง ร้อยละ 24.8 และเมื่อเปรียบเทียบอัตราส่วนของผู้ใช้ติ๊กต็อกในไทยตั้งแต่ปี 2563 ถึง 2565 จะพบว่า ช่วงเวลา 3 ปีดังกล่าว จำนวนผู้ใช้ติ๊กต็อกในไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดดอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโซเชียลมีเดียมีการเติบโตและเข้าถึงคนไทยในทุกช่วงอายุ ในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงและเติบโตด้านเทคโนโลยียังคงเดินหน้าไปอย่างไม่หยุดนิ่ง แม้การเข้าถึงโซเชียลมีเดียจะมากขึ้นในทุกปี แต่การเข้าถึงแบบลึกซึ้งเข้าใจและรู้เท่าทันสื่อท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงนั้นยังคงเป็นเรื่องไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกเจนเนอเรชันในครอบครัว

3. การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

เมื่อสื่อเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้ปกครองที่ไม่มีความสามารถในการรู้เท่าทันโลกดิจิทัล เหมือนกับเยาวชน แม้จะเข้าถึงการใช้แพลตฟอร์มต่าง ๆ บ้างแต่ส่วนใหญ่ก็ใช้ในระดับพื้นฐานไม่เพียงพอการเติบโตของสื่อดิจิทัล รวมถึงการรู้เท่าทันในสังคมโลกออนไลน์ก็นับเป็นเรื่องใหม่ที่ทั้งผู้ปกครองและเยาวชนต้องติดตามให้ทันสมัยตลอดเวลา ในครอบครัวจึงเกิดการพลิกกลับ จากเดิมผู้ปกครองเคยเป็นผู้สอนมาตลอดเพราะแต่ก่อนความรู้หรือความเชี่ยวชาญย่อมต้องมาพร้อมกับการสะสมประสบการณ์มาอย่างยาวนาน แต่เมื่อมาอยู่ในโลกดิจิทัล ผู้ปกครองกลายเป็นคนที่ต้องถูกบุตรหลานสอนแทน การที่ผู้ปกครองจะต้องพึ่งพาความรู้จากคนที่อายุน้อยกว่าย่อมตามมาความตึงเครียดระหว่างวัย หากยังไม่เปิดใจยอมรับการเรียนรู้สิ่งใหม่และยึดติดกับประสบการณ์เดิมอาจจะนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่างช่วงวัย รวมถึงการที่ผู้ปกครองไม่เท่าทันโซเชียลมีเดียก็เป็นหนึ่งสาเหตุที่ทำให้การใช้งานเข้าไปกลัฟพื้นที่ส่วนตัวของเยาวชนโดยไม่ได้ตั้งใจ จนเกิดการละเมิดอย่างไม่รู้ตัว

4. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Disruption)

สังคมปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีตเหตุผลหนึ่งคือการเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทำให้ข้อมูลข่าวสารจากทุกมุมโลกสื่อสารกันเพียงใช้เวลาไม่นานเปรียบเหมือนเป็น Global Village จึงส่งผลในเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่เข้าถึงเทคโนโลยีได้รับข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายรอบด้าน นำมาสู่การรวมกลุ่มทางสังคมออนไลน์ที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งส่งผลให้ความรู้ ความคิด ทักษะและพฤติกรรมที่มีต่อสังคมแตกต่างไปจากเดิมที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้ยึดถือมาอย่างยาวนาน ในประเด็นเพราะบางบางเรื่องบางครอบครัวเยาวชนและผู้ปกครองจึงเป็นเหมือนขั้วตรงข้ามกัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้คือเหตุที่ทำให้ครอบครัวเชื่อมต่อดิจิทัลเกิดภาวะขัดแย้งภายใน ด้วยความคิดและสร้างความไม่เข้าใจบนโซเชียลมีเดียจนดูเหมือนโลกของผู้ปกครองและโลกของเยาวชนเป็นคนละใบที่ต้องอยู่ร่วมกันบนพื้นที่โซเชียลมีเดีย รวมถึงพฤติกรรมการแสดงออกในการใช้พื้นที่โดยสุ่มเสี่ยงต่อการละเมิด สิทธิ เสรีภาพ บนพื้นที่โซเชียลมีเดียของผู้ปกครองที่มีต่อเยาวชน ก็เป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้โลกทั้งสองใบห่างออกจากกันเรื่อย ๆ

ทัศนคติที่มีต่อสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียของผู้ปกครองและเยาวชนในครอบครัวไทย

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child หรือ CRC) คือ ข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นโดยสหประชาชาติ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) โดยมีประเทศเข้าเป็นภาคีสมาชิก 195 ประเทศ รวมประเทศไทยที่ได้ลงนามเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 ซึ่งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ได้กำหนดสิทธิพื้นฐานของเด็กไว้ 4 ประการ ได้แก่ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง และสิทธิในการมีส่วนร่วม โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมายคำว่าเด็ก หมายถึง คนที่มีอายุน้อย ผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้ซึ่งอายุไม่ครบ 18 ปีบริบูรณ์ และ

ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส (นาจรี ชยะบุตร, 2564)

ในยุคสื่อสังคมออนไลน์ประเด็นที่เด็กถูกละเมิดบางครั้งก็เกิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ของตนในการโพสต์ภาพลูกหลานตนเอง ไม่ว่าจะเป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เพื่อแชร์ความน่ารักน่าเอ็นดูของเด็กบนโซเชียลมีเดียของตน จนนำมาสู่ประเด็นการตั้งคำถามการคุ้มครองสิทธิเด็กในโลกออนไลน์ เพราะการกระทำดังกล่าวอาจนำไปสู่อันตรายต่อตัวเด็กโดยไม่คาดคิด หรืออาจเป็นการสร้างความอับอายให้เด็กให้หมิ่นปด้อย หรือวัยรุ่นอาจมีการคั่นข้อใจ ซึมเศร้า กับสิ่งที่เจ้าตัวไม่ปรารถนาจะเห็น

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ที่วางหลักการในการคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวของเด็กว่าด้วยข้อมูลส่วนตัวของเด็กไว้โดยเฉพาะเจาะจงในมาตรา 27 ที่บัญญัติไว้คือ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ และหากมีการฝ่าฝืนมาตรา 27 ได้มีการกำหนดโทษไว้ในหมวด 9 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ ตามมาตรา 78 ได้ระบุให้ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะด้วยตัวบทกฎหมายที่ยังใช้คำที่มีความคลุมเครือ หรือกรอบการเลี้ยงดูในครอบครัวไทยที่ยังยกอำนาจให้กับผู้ใหญ่ในบ้าน เด็กหรือผู้น้อยที่ต้องพึ่งอำนาจด้านต่าง ๆ ทั้งการเงิน การศึกษาและการดูแลในด้านอื่น ๆ ทำให้กฎหมายเรื่องสิทธิเด็กในเมืองไทยไม่ถูกใช้เหมือนต่างประเทศซึ่งเคยมีกรณีลูกฟ้องร้องพ่อแม่ที่ลงรูปในวัยเด็กและขออำนาจศาลให้ลบรูปดังกล่าวออกจากระบบคอมพิวเตอร์มาแล้วที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุให้เยาวชนไทยเกิดความคับข้องใจ ไม่สามารถสื่อสารแบบตรงไปตรงมากับพ่อแม่ผู้ปกครองได้ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง สิทธิเสรีภาพความเป็นส่วนตัวในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้ถูกหักถามจากกลุ่มเยาวชน รวมถึงประเด็นการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออกบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการแสดงความคิดเห็น เป็นสิทธิในระดับสากลที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากเสรีภาพในการแสดงออกเป็นพื้นฐานของความเจริญของสังคมและความงอกงามของปัจเจกบุคคล คุณภาพการศึกษา การสร้างและพัฒนาเทคโนโลยีความก้าวหน้าของภาคธุรกิจ และการเข้าถึงความยุติธรรมล้วนมีพื้นฐานจากการที่บุคคลทุกคนในสังคมมีเสรีภาพที่จะพูด เขียน แลกเปลี่ยน หรือถกเถียงความคิดเห็นต่าง ๆ ในพื้นที่สาธารณะ เพื่อให้ความคิดเห็นเหล่านั้นพัฒนาต่อยอดนำไปสู่ความรุ่งเรืองของสังคม (Amnesty International Thailand , ม.ป.ป.)

โดยหลักแล้ว สิทธิและเสรีภาพในการใช้สื่อออนไลน์ของคนเราจะไม่แตกต่างกับสิทธิและเสรีภาพในการใช้สื่ออื่น ๆ เพราะถือว่าเป็นเสรีภาพในการแสดงออกผ่านสื่อ ในปฎิญาสากล่าวสิทธิมนุษยชนได้มีการรับรองเสรีภาพในลักษณะนี้ไว้ในข้อ 19 ว่า “ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็นและการแสดงออกสิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความคิดโดยปราศจากความแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสารและความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ และโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน” ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ก็มีการรับรองการกระทำ

ประเภทนี้เช่นกัน ในมาตรา 45 วรรคแรก ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น” ดังนั้นการกระทำเช่นนี้จึงถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานเช่นกัน แต่ในความเป็นจริง เมื่อมีเสรีภาพเกิดขึ้น เป็นที่แน่นอนว่าเขตแดนของเสรีภาพแต่ละบุคคลย่อมจะชนและทับซ้อนกัน ในบางกรณีกลายเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ดูเหมือนว่าเขตแดนของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะมีมากจนบางครั้งอาจมีมากเกินไปด้วยซ้ำ ความจำเป็นในการที่ต้องกำกับ ดูแล และตรวจสอบการใช้งาน รวมถึงมาตรฐานจรรยาบรรณจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมออนไลน์ปัจจุบัน แม้ว่ากฎหมายจะบัญญัติถึงการมีเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการใช้สื่อ และการสื่อสารของเยาวชนเองก็ต้องตั้งอยู่บนความรู้เท่าทันสื่อเช่นกัน เพื่อไม่ให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นกังวล และคอยสอดส่องหรือรุกเข้าไปในพื้นที่ส่วนตัว เยาวชนควรมีความรู้ ความเข้าใจ ถึงข้อมูลข่าวสารที่น่าเข้าเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ ข้อมูลนั้นจะเป็นสาธารณะทันที แม้ว่าจะตั้งค่าเป็นส่วนตัว (private) ก็ตาม และเมื่อนำเข้าสู่ระบบแล้วข้อมูลนั้นจะคงอยู่ตลอดไป

แนวคิดนี้เป็นแนวคิดหลักที่จะใช้ในการอธิบายผลที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ซึ่งสะท้อนความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิด และพฤติกรรมทั้งของกลุ่มพ่อแม่ผู้ปกครองและกลุ่มเยาวชน เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน ตระหนักถึงสิทธิเสรีภาพ นำไปสู่พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของสมาชิกในครอบครัวบนพื้นฐานของจริยธรรมและบริบทของครอบครัวไทย กรรช และณัฐพงศ์ แยมเจริญ (2566) ได้นำเสนอตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะคิดที่มีต่อสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนในตารางดังนี้

ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของทักษะคิดที่มีต่อสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียระหว่างผู้ปกครองและเยาวชน

ทักษะคิด	ค่าเฉลี่ย ของผู้ปกครอง	ค่าเฉลี่ย ของเยาวชน
1. ผู้ปกครองควรเป็นเพื่อนหรือติดตามลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในโซเชียลมีเดีย	3.77	2.66
2. ผู้ปกครองมีสิทธิ์เข้าถึงโซเชียลมีเดียของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลโดยชอบธรรม	3.40	2.24
3. ผู้ปกครองมีสิทธิ์ตรวจสอบเนื้อหาโซเชียลมีเดียของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล	3.37	2.32
4. ผู้ปกครองสามารถโพสต์ข้อความที่เป็นเรื่องราวของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในโซเชียลมีเดียได้แต่ต้องขออนุญาตลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลก่อน	3.35	3.38
5. ผู้ปกครองสามารถโพสต์รูปของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในโซเชียลมีเดียได้แต่ต้องขออนุญาตลูกหรือเยาวชนก่อน	3.20	3.47

ทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย ของผู้ปกครอง	ค่าเฉลี่ย ของเยาวชน
6. ผู้ปกครองสามารถแก้ไขข้อความหรือเมนชั่นถึงลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในสื่อโซเชียลมีเดียได้	3.20	3.12
7. ผู้ปกครองสามารถตอบกระทู้ของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในสื่อโซเชียลมีเดียได้	3.22	3.13
8. ผู้ปกครองสามารถแสดงความรู้สึกทางอิมโม่จิหรือสัญลักษณ์แสดงอารมณ์ในโพสต์ของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล	3.17	3.47
9. ผู้ปกครองสามารถแชร์ข้อความ รูป จากโพสต์ของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล ไปยังพื้นที่โซเชียลมีเดียอื่น ๆ ได้	3.13	3.09
10. ลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลไม่ควรตั้งค่าความสัมพันธ์เพื่อปิดกั้นการมองเห็นในสื่อโซเชียลมีเดีย	3.15	2.66
11. ผู้ปกครองควรมีรหัสผ่านในการเข้าถึงสื่อโซเชียลมีเดียของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล	3.14	2.12
12. ผู้ปกครองควรเป็นเพื่อนทางโซเชียลมีเดียกับเพื่อนหรือบุคคลแวดล้อมของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล	3.05	2.74
13. ลูกหรือเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองมีสิทธิ์ใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียเพื่อโพสต์เนื้อหาเรื่องราว หรือแสดงความคิดเห็นโดยไม่ต้องขออนุญาตจากผู้ปกครอง	2.77	2.99
14. ลูกหรือเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองมีสิทธิ์ในการปิดกั้นการมองเห็นโซเชียลมีเดียของตนจากผู้ปกครอง	2.57	3.05

จากตารางจะเห็นว่าผู้ปกครองมีทัศนคติต่อสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียของเยาวชนและครอบครัว ในหลายประเด็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ส่วนประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก คือ “ผู้ปกครองควรเป็นเพื่อนหรือติดตามลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในสื่อโซเชียลมีเดีย” ส่วนประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย คือ “ลูกหรือเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองมีสิทธิ์ในการปิดกั้นการมองเห็นโซเชียลมีเดียของตนจากผู้ปกครอง” ขณะที่เยาวชนมีทัศนคติต่อสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียของเยาวชนและครอบครัวในหลายประเด็นอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง ส่วนประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากัน 2 ประเด็นซึ่งอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก คือ “ผู้ปกครองสามารถโพสต์รูปของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในสื่อโซเชียลมีเดียได้แต่ต้องขออนุญาตลูกหรือเยาวชนท่านดูแลก่อน” และ “ผู้ปกครองสามารถแสดงความรู้สึกทางอิมโม่จิหรือสัญลักษณ์แสดงอารมณ์ในโพสต์ของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล” รองลงมาคือ “ผู้ปกครองสามารถโพสต์ข้อความที่เป็นเรื่องราวของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลในสื่อ

โซเซียลมีเดียได้แต่ต้องขออนุญาตลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแลก่อน” ส่วนประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย คือ “ผู้ปกครองควรมีส่วนร่วมในการเข้าถึงสื่อโซเซียลมีเดียของลูกหรือเยาวชนที่ท่านดูแล” จากผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าทัศนคติของผู้ปกครองและเยาวชนที่มีต่อสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเซียลมีเดียระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนมีความแตกต่างกันโดยต่างฝ่ายต่างคำนึงถึงสิทธิของตนเองกล่าวคือ พ่อแม่ผู้ปกครองก็มักจะอ้างสิทธิในเรื่องของการปกป้องดูแลรักษาความปลอดภัยที่มีต่อลูกบนพื้นที่โซเซียลมีเดีย ในขณะที่เยาวชนมักจะอ้างสิทธิ เสรีภาพที่ควรจะทำสิ่งต่าง ๆ บนโซเซียลมีเดียมีเดียได้อย่างอิสระปราศจากการควบคุมดูแล

อย่างไรก็ดีคะแนนเฉลี่ยระหว่างทัศนคติแต่ละประเด็นของผู้ปกครองและเยาวชนยังในประเด็นต่าง ๆ ไม่ได้มีระยะห่างมาก เหตุผลหนึ่งที่เยาวชนส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นว่ามีทัศนคติถูกละเมิดในระดับมากหรือมากที่สุดนั้นเพราะเข้าใจในความปรารถนาดีของผู้ปกครองที่มีต่อตนเอง ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ผู้ปกครองและเยาวชนจะมีแนวโน้มสร้างความเข้าใจร่วมกันได้และลดความขัดแย้งในการใช้พื้นที่บนโซเซียลมีเดียภายในครอบครัว

การใช้พื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ร่วมบนโซเซียลมีเดียในครอบครัวไทย

หากพิจารณาถึงการใช้พื้นที่ในบ้านหรือครอบครัวส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ใช้ร่วมกัน (Sharing Space) เช่น ส่วนนั่งเล่น ส่วนกินข้าว และพื้นที่ส่วนตัว (Private Space) เช่นห้องนอน ห้องน้ำ เป็นต้น ในโซเซียลมีเดียก็เช่นเดียวกันการใช้พื้นที่ในครอบครัวเชื่อมต่อกั้ย่อมมีทั้งพื้นที่ร่วมกันและพื้นที่ส่วนตัว แต่อาจจะเนื่องด้วยโซเซียลมีเดียเป็นแพลตฟอร์มที่ไม่ได้มีลักษณะทางกายภาพเด่นชัดเหมือนบ้านที่ก่อสร้างเป็นอาคารดังนั้นการละเมิดพื้นที่ส่วนตัวของเยาวชนโดยปกครองจึงมักเป็นไปด้วยความไม่รู้และไม่ได้เจตนา จากผลการศึกษาพบว่าผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเซียลมีเดียน้อยกว่าเยาวชน รวมถึงยังมีทัศนคติต่อพฤติกรรมการละเมิดบนพื้นที่โซเซียลมีเดียของเยาวชนอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่เยาวชนเห็นว่าผู้ปกครองละเมิดบนพื้นที่โซเซียลมีเดียของตนเองอยู่ในระดับที่มากกว่า (กรกช แสนจิตร์ และณัฐพงศ์ แยมเจริญ , 2566)

ลักษณะการสื่อสารและความคาดหวังจากการสื่อสารที่แตกต่างกันระหว่างรุ่น จะยิ่งทำให้ความถี่และความลึกในการสื่อสารระหว่างกันลดน้อยลง สมาชิกครอบครัววัยผู้ใหญ่ซึ่งมีเวลาที่จะติดตามความเคลื่อนไหวของสมาชิกวัยเด็ก ไม่ว่าจะเป็นลูกหรือหลานมากกว่าทำให้ลูกหลานตกเป็นกลุ่มที่ถูกติดตามจนหลายกรณีรู้สึกเสียพื้นที่ส่วนตัว (กุลทิพย์ ศาสตรระจุ และภูเบศร์ สมุทรจักร, 2560) อย่างไรก็ตาม เยาวชนจะมีวิธีการจัดสรรพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่ส่วนร่วมสำหรับครอบครัวและผู้ปกครองโดยวิธีดังต่อไปนี้ (กรกช แสนจิตร์ และณัฐพงศ์ แยมเจริญ, 2566)

1. รูปแบบการใช้ร่วมกันอย่างปกติ บางครอบครัวยังมีการใช้พื้นที่บนโซเซียลมีเดียร่วมกันได้อย่างปกติ โดยมีข้อสังเกตว่าหากครอบครัวมีรูปแบบความสัมพันธ์ของครอบครัวในชีวิตจริงเป็นอย่างไร แนวโน้มการใช้พื้นที่บนโซเซียลมีเดียจะสอดคล้องกันไปในลักษณะเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ส่วนรวม พื้นที่ส่วนตัว ทั้งนี้สัมพันธภาพและความเข้มแข็งของครอบครัวก็มีส่วนสำคัญในเรื่องของการใช้พื้นที่

2. **รูปแบบการใช้ร่วมกันโดยเยาวชนทำการคัดกรองด้วยระบบออนไลน์** เยาวชนบางส่วนยังยินยอมให้ผู้ปกครองใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียร่วมกันได้ แต่จะมีการคัดกรองข้อมูล ภาพต่าง ๆ ที่ผู้ปกครองแท็ก หรือโพสต์ถึง ไม่ให้เป็นปรากฏในพื้นที่โซเชียลมีเดียของเยาวชนแต่ยอมให้ปรากฏในพื้นที่โซเชียลของผู้ปกครองเท่านั้น รวมถึงการตั้งค่าไม่ให้ผู้ปกครองเห็นข้อความต่าง ๆ

3. **รูปแบบการใช้ร่วมกันภายใต้การได้รับอนุญาต** เยาวชนบางส่วนเลือกใช้วิธีให้ผู้ปกครองขออนุญาตก่อนที่จะทำการใด ๆ บนพื้นที่โซเชียลมีเดีย ซึ่งส่วนใหญ่วิธีการนี้มักจะเกิดขึ้นหลังเกิดปัญหาการละเมิดหรือสร้างความไม่พอใจในการใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียแล้ว การขออนุญาตคือการเคารพในสิทธิ เสรีภาพของกันและกัน โดยผู้ปกครองจำเป็นต้องปฏิบัติตามเพื่อลดความขัดแย้ง ความไม่พอใจ จะได้รับการพื้นที่ร่วมกันบนโซเชียลมีเดียต่อไปได้

4. **รูปแบบการใช้ร่วมกันภายใต้การสัญญาข้อตกลง** การสัญญาหรือการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่บางครั้งครอบครัวเลือกใช้โดยเน้นการพูดคุยทำความเข้าใจหลังเกิดความขัดแย้ง และกำหนดแนวทางการใช้พื้นที่โซเชียลร่วมกัน โดยทั้งสองฝ่ายจะต้องเคร่งครัด เพราะหากผิดสัญญาอาจจะส่งผลต่อความไว้วางใจ และทำให้เยาวชนเปลี่ยนรูปแบบการใช้พื้นที่ร่วมกันทำให้เกิดระยะห่างกับผู้ปกครองมากขึ้น

5. **รูปแบบการใช้ร่วมกันในฐานะแพลตฟอร์มเดิมแบบคู่ขนาน** เยาวชนบางส่วนไม่ต้องใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียร่วมกับผู้ปกครองได้แต่ก็ไม่อยากให้ผู้ปกครองเสียความรู้สึก จึงเปิดพื้นที่ส่วนตัวในบัญชี หรือ account ใหม่เพื่อหลีกเลี่ยงการรุกร้าเข้ามาในพื้นที่ของตนเองจากผู้ปกครอง โดยที่ผู้ปกครองอาจจะไม่ทราบว่าบุตรหลานของตนเองมีอีกบัญชีที่คู่ขนานกัน

6. **รูปแบบการใช้ไปใช้ร่วมกันในฐานะแพลตฟอร์มรอง** ด้วยการไม่รู้เท่าทันสื่อของผู้ปกครองจึงทำให้เยาวชนบางส่วนแก้ปัญหาหันไปใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียอื่น ๆ เป็นหลักและมีการรวมกลุ่มสร้างสังคมออนไลน์กัน โดยผู้ปกครองยังคงนิยมใช้เฟซบุ๊ก ส่วนเยาวชนนิยมใช้อินสตาแกรมเป็นหลัก

7. **ไม่ใช่พื้นที่โซเชียลมีเดียร่วมกัน** ในขณะที่บางครั้งครอบครัวเลือกแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียร่วมกันปล่อยให้แต่ละคนใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียอย่างอิสระไม่เป็นเพื่อน กดติดตามหรือเข้าไปมีส่วนในพื้นที่ด้วยวิธีใด ๆ ทั้งนี้เพื่อลดความขัดแย้งการสร้าง ความไม่พอใจ ระหว่างผู้ปกครองและเยาวชนในพื้นที่โซเชียลมีเดียเพื่อไม่ให้มีผลกระทบกับความสัมพันธ์ในโลกแห่งชีวิตจริง

สรุป

การใช้พื้นที่บนโซเชียลมีเดียร่วมกันระหว่างคนในครอบครัวมีความปัจเจกตามพื้นฐานความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของสมาชิกในครอบครัว แต่อย่างไรก็ดีโดยพื้นฐานต้องอาศัยความเข้าใจระหว่างความต้องการของเยาวชนที่ต้องการอิสระ ความเชื่อใจและผู้ปกครองที่เต็มไปด้วยความห่วงใย ลักษณะการไม่ไว้วางใจในผู้ปกครองมักจะมองว่าทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสื่อสังคมเป็นเรื่องที่ไม่ดี ในขณะที่สื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชน เป็นเพียงความต้องการพื้นที่ที่พวกเขาจะสามารถแสดงออกได้อย่างเสรี แบบไม่ต้องอยู่ในสายของผู้ใหญ่ (กุลทิพย์ ศาสตรระจุ และภูเบศร์ สมุทรจักร, 2563) การสื่อสารแบบเข้าอกเข้าใจจะช่วยให้การหาจุดสมดุลในการประนีประนอมได้ง่ายขึ้น อาจจะไม่ฝืนฝ่ายใดที่จะได้อย่างที่ใจต้องการไปเสียทั้งหมด แต่อย่างน้อยต่างฝ่ายต่างก็เข้าใจและเคารพความต้องการของกันและกัน และหาวิธีการรักษาความสัมพันธ์ที่ลงตัวสำหรับทั้งสองฝ่ายได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรกช แสนจิตร์ (2560). *สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ในฐานะเครื่องมือการสื่อสารในครอบครัวยุคดิจิทัล. การทำหน้าที่ในการสื่อสาร การเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต).สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพมหานคร

กรกช แสนจิตร์ และณัฐพงศ์ แยมเจริญ (2566). *Co Loving Space : โครงการวิจัยเพื่อสร้างการตระหนักรู้ละเข้าใจในสิทธิเสรีภาพบนพื้นที่โซเชียลมีเดียของเยาวชนและครอบครัว*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

กุลทิพย์ ศาสตรระจุ และภูเบศร์ สมุทรจักร (2560). *การใช้สื่อสังคมเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวในสภาวะความเปราะบางของครอบครัว*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์

(2563). *สื่อสังคมกับครอบครัวไทย*.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นาจรีย์ ชยะบุตร.(2564). ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิเด็กจากการถูกถ่ายภาพลงสื่อออนไลน์ .*วารสารการเมืองการปกครอง*. 11(2), 233

พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์.(2545). *จิตวิทยาครอบครัว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Prensky.M. (2001). Digital natives.digital immigrants part 1. *On the horizon*.

9(5). 1-6.

ระบบออนไลน์”

Amnesty International Thailand (ม.ป.ป.). เสรีภาพในการแสดงออก. เข้าถึงได้จาก <https://www.amnesty.or.th/our-work/freedom-expression/>
Infoquest.(2566). เพชบุรีและไลน์นั่งแท่นสื่อโซเชียลมีเดียยอดนิยม. เข้าถึงได้จาก <https://www.infoquest.co.th/thailand-media-landscape-2023/social-media>

O.T.K.(2566). คนไทยเข้าเว็บอะไรมากที่สุด? เช็กลิทธิการใช้สื่อดิจิทัล อินเทอร์เน็ตของคนไทย ปี 2023.เข้าถึงได้จาก <https://droidsans.com/the-state-of-digital-in-thailand-in-2023/>
